

Koloběhy života aneb doc. MUDr. Dušan Mrkos, CSc., devadesátníkem

Nikdy jsem si nemyslel, že budu mít tu čest napsat laudatio k narozeninám doc. MUDr. Dušana Mrkose, CSc. Do- volím si být jen trochu více osobní, protože mě potkalo to štěstí, že jsem s doc. Mrkosem delší čas velmi úzce spolupracoval.

Dušan Mrkos se narodil 17. 5. 1919 a vyrůstal v Brně na Kolišti, ve škole, která stávala na místě dnešní Janáčkovy opery. To je jistě skoro symbolické, protože po mnoha letech zakončil své medicínské působení v nemocnici – kde jinde – na Kolišti v Brně. Jeho otec byl školním okresním inspektorem a obě své děti, syna Dušana a mladší dceru, od počátku vedl k systematickému vzdělávání.

Středoškolská léta Dušan Mrkos pro- žil na III. reálném gymnáziu na Kouni- cově ulici, kde osudného roku 1938 od- maturoval. Co bude dál dělat? Měl však velký zájem o přírodní vědy, který ještě umocnil během gymnaziálních studií Mrkosův bratranec, zanícený přírodo- vědec, shodou okolností byl také jeho učitelem. A tak volba medicíny byla cel- kem logickým vyústěním všech úvah, usnadnil ji navíc i fakt, že jako lékař může být svými znalostmi prakticky užiteč- ný i sobě a své rodině.

Mrkosova medicínská studia brzy přerušilo okupační rozhodnutí o zru- šení českých vysokých škol, a tak teh- dejší medik Dušan Mrkos vystřídal během války několik nejrůznějších povolání – nejprve sloužil jako sanitář u Čer- veného kříže, pak pracoval u svého otce v pedagogické knihovně a nakonec za- kotvil v Hasičské pojišťovně, kde půso- bil jako akvizitér – pojišťoval domác- nosti, domácí zvířata včetně psů.

Dušan Mrkos ukončil studia medi- cíny v roce 1947. Již během studií fiš- kusoval na interním oddělení Zem- ské nemocnice u sv. Anny u doc. Jana

Horáka (pozdější II. interní klinika), kde jeho pozornost upoutaly rozbor- y krve. Další pozoruhodná shoda – po doc. Horákovi později doc. Mrkos pře- bíral interní oddělení nemocnice na Kolišti a taky funkci šéfredaktora časo- pisu Vnitřní lékařství! Po konkurzním řízení jako sekundář v roce 1949 se do- stal na I. interní kliniku k prof. Miloši Štejfovi a tehdy se o hematologii zají- mal již systematicky. Od roku 1954 až do roku 1968 se věnoval jako asistent kromě medicínské praxe výuce a vý- chově mediků. Mezi svými spolupra- covníky byl vždy (a stále je) znám svým optimismem, smyslem pro humor, ale také pro odpovědnou poctivou práci. Tyto sympatické vlastnosti mu zajis- tily i oblibu mezi studenty a doc. Mr- kos se nikdy netajil svým kolegiálním vztahem ke studentům, kterým rád přednášel už tehdy, byl-li prof. Štejfa zaneprázdněn. Vždycky studenty upo- zorňoval na stážích na vše, co bylo z medicínského hlediska zvláštní a za- jímavé, analyzoval s nimi klinicky nety- pické případy, po celý život studentům rád předával své bohaté lidské i lékař- ské zkušenosti, proto trávil se studenty i volný čas, studenti ho rádi zvali mezi sebe.

Po ukončení vědecké přípravy (Útlum dřeňové krvetvorby) a habilitaci (Syn- drom idiopatické myelofibrózy) v roce 1968 ho poslal prof. Štejfa už jako zku- šeného internistu do Městské nemoc- nice na Kolišti na místo primáře (po doc. Horákovi).

Na roky práce prožité v dobrém děl- ném a přátelském kolektivu, zvláště na spolupráci se svým celoživotním příte- lem prof. MUDr. Karlem Svobodou, dodnes velmi rád a často vzpomíná. Příjemné přátelské prostředí „Štejfovy“ kliniky mu umožnilo nejen dobře reali- zovat fakultní výzkumy, ale i účinně



spolupracovat s kolektivem pražských lékařů, zvláště s prof. Libánským, s nímž měl možnost si klinicky ověřo- vat dřeňové útlumy po léčbě na více pracovištích.

Do této doby již vstupuji se svými konkrétními vzpomínkami. První mé setkání s dnešním jubilantem se váže k mým studiím na Lékařské fakultě tehdejší Univerzity J. E. Purkyně, ny- nější Masarykovy univerzity, v roce asi 1966. To jsem jako mladý student medi- cíny nastupoval poprvé k pacientovi na stáži z interní propedeutiky. Naším učitelem – asistentem – byl doc. Mr- kos. I. interní klinika sídlila jako dnes v pavilonku ve dvoře areálu Fakultní ne- nemocnice u sv. Anny a doc. Mrkos (ještě asi s as. Kratochvílem) sdílel malič- kou pracovnu pod schodištěm poslu- chárny. Tato pracovna mi utkvěla v pa- měti, protože kromě doc. Mrkose zde byly jen papíry a mikroskop. Doc. Mr- kos byl vynikající učitel. Ráno mu sice vždycky chvíli trvalo, než si zvykl, že jsme opět na stážích, ale pak jsme si jej nemohli vynachválit. To, co jsem se já sám naučil z propedeutiky, je velická zá- sluha doc. Mrkose, on nás zasvětil do „umění vyšetřovat“ a pak jsem z jeho výchovy těžil celý dlouhý medicínský život. Dobře si pamatuji na dny z po- čátku roku 1968, kdy v rámci počíná-

jícího „pražského jara“ byl doc. Mrkos jedním z prvních, kteří se podíleli na odstraňování portréty bývalého prezidenta A. Novotného z posluchárny I. interní kliniky.

Část svého času a hodně energie věnoval doc. Mrkos již od roku 1954 Spolku českých lékařů v Brně jako jeho sekretář a od roku 1974, když odešel doc. Horáček, jako jeho místopředseda. Mimo jiné to také znamenalo spolupředávat pracovní večery, na nichž se přednášelo a diskutovalo o nejnovějších poznatcích ze všech medicínálních oborů. Rovněž organizoval řadu lékařských sjezdů (i s mezinárodní účastí), z nichž sám za nejdůležitější považuje Sjezd Spolků českých a slovenských lékařů. V roce 1979 pořádal Spolek českých lékařů v Brně celostátní Sjezd spolků České (tehdejší Československé) lékařské společnosti J. E. Purkyně. Předsedou Spolku při výběru organizátorů Sjezdu byl tehdy prof. František Hendrich, přednosta II. interní kliniky a můj tehdejší „šéf“. Během doby organizace Sjezdu byly volby do vedení brněnského Spolku a předsedou se stal prof. MUDr. Ivo Macík. Já jsem ve výboru Spolku tehdy dělal vědeckého sekretáře a ve výboru Spolku jako místopředseda byl doc. Mrkos. Sjezd, který se tehdy po 2 dny konal v brněnském Janáčkově divadle, jehož se účastnilo přes 1 200 lékařů, skončil velkým úspěchem. Tehdy mě doc. Mrkos oslovil, zda nechci přejít k němu na Interní oddělení Městské nemocnice v Brně na uvolněné místo zástupce primáře. Bylo to pro mě samozřejmě velké vyznamenání a navíc prof. Hendrich, se kterým jsem se byl samozřejmě o výzvě doc. Mrkose poradit, mi toto místo velmi doporučoval. Tak jsem se od ledna roku 1980 stal blízkým spolupracovníkem dnešního oslavence. Musím zde s ohledem na další vývoj ještě připomenout jeden výrok prof. Hendricha, který vyslovil, když jsme se jednou potkali u doc. Mrkose před jednáním redakční rady časopisu Vnitřní lékařství. Prof. Hendrich tehdy prohlásil, že je dobře, že jsem v nemocnici na Kolišti, protože do redakce časopisu Vnitřní lé-

kařství chodí nejrůznější zahraniční periodika a já jistě převezmu postupně i funkci vedoucího redaktora a on si bude chodit za mnou pro jednotlivé výtisky. Bohužel, toho se již prof. Hendrich nedomáhal.

Léta, kdy jsem dělal zástupce doc. Mrkosovi, byla velmi příjemná. Doc. Mrkos vedl interní oddělení s přehledem, ale ještě do tohoto vedení vnášel i klinické prvky, které si odnesl z I. interní kliniky, na oddělení probíhaly stáže mediků, bylo zde několik školských pracovníků včetně např. prof. Karla Svobody a as. Antonína Mojžíše. Doc. Mrkos prosazoval koncepci oboru vnitřní lékařství v té podobě, jak ji tehdy prosazoval krajský a posléze i hlavní internista prof. Klabusay. Na svém oddělení měl vzorně fungující kardiologickou JIP a do organizační struktury interního oddělení na Kolišti se postupně podařilo zařadit ambulanci hematologickou, diabetologickou, gastroenterologickou, úzce se spolupracovalo se samostatným ambulantním oddělením endokrinologickým, revmatologickým a alergologickým, která byla zřízena na poliklinice na Zahradníkově ul. Po odchodu doc. Mrkose do důchodu jsem na základě konkurzního řízení převzal interní oddělení od ledna roku 1985. Doc. Mrkos pak docházel na interní oddělení, stále s ním „žil“ a do knihovny interního oddělení stále svolával zasedání redakční rady časopisu Vnitřní lékařství. Tehdy jsem měl možnost se seznámit s významnými představiteli české a slovenské interny, kteří rádi jezdili na zasedání redakční rady, a to i z dalekých Košic prof. Takáč.

Kromě funkcí ve Spolku českých lékařů byl doc. Mrkos členem výboru české a slovenské hematologické společnosti, pracoval i v Československé internistické společnosti. Uznáním mu byla Stříbrná medaile LF MU v Brně a Zlatá medaile Komenského univerzity v Bratislavě. Současně byl rovněž sekretářem Lékařských listů, a to již od konce války (vedle takových osobností, jako byli např. profesori Podlaha, Popek, Trýb, Štefja aj.). Když byla

v roce 1949 založena Československá lékařská společnost J. E. Purkyně a došlo ke sjednocení lékařských časopisů, ujal se redakce doc. MUDr. Jan Horák, po němž v roce 1974 převzal redakční vedení doc. Mrkos (a to se již časopis několik let jmenoval Vnitřní lékařství).

Po roce 1989 byla činnost a práce redakční rady časopisu Vnitřní lékařství velmi složitá. Postupně doc. Mrkos odešel i z budovy na Kolišti a vlastně celou svou redakční práci vykonával ve svém bytě. Je ale jen a jen jeho zásluhou, že časopis Vnitřní lékařství přečkal ony těžké roky, kdy se do popředí dostaly otázky ekonomické a kdy přestával vycházet jeden odborný časopis za druhým. Toho si samozřejmě byl postupně vědom i výbor České internistické společnosti, že to byly jen dvě věci, které udržely časopis Vnitřní lékařství „nad vodou“: jednak – a to zdůraznil i tehdejší předseda České internistické společnosti, prof. Horký, v roce 1999 na slavnostním zasedání Spolku českých lékařů v Brně u příležitosti 80. narozenin doc. Mrkose – mravenčí usilovná práce doc. Mrkose a jeho stoprocentní nasazení ve prospěch Vnitřního lékařství, jednak pak prestiž tohoto periodika, které se – na rozdíl od jiných odborných periodik – nepotýkalo s nedostatkem prací k publikaci. Tehdy jsem postupně přebíral já sám po doc. Mrkosovi funkci vedoucího redaktora časopisu Vnitřní lékařství. Doc. Mrkos byl jmenován emeritním editorem tohoto časopisu.

A koloběhy života se znovu roztáčejí. Vnitřní lékařství mělo za svých 55 let existence jen 3 šéfredaktory a ti vždycky měli vazbu na Interní oddělení nemocnice na Kolišti. Doc. Mrkos stále sleduje dění kolem časopisu Vnitřní lékařství, a pokud mu to jeho zdravotní stav dovolí, účastní se i jednání redakční rady v Brně.

Doc. Mrkose bohužel poměrně brzy zaskočila nečekaně gonartróza, již musel obětovat svou touhu cestovat po cizích zemích, toulky přírodou, kterou má velmi rád, ale především aktivní lékařskou prací. Sám ale říká, že

dnes, v tomto svém kmetském věku, by ji stejně nemohl vykonávat. Navzdory svým potížím velmi rád tráví víkendy ve Volfířově na Dačicku – s rodinou, přáteli – v dobré zábavě i při vzpomínání.

Vždycky se v rekapitulacích a vzpomínkách vrací ke svým studiím. Říká, že měl to štěstí, že měl na fakultě velmi dobré učitele, vzpomíná na ně často, rád, s vděčností a úctou – např. na profesory Podlahu, Štefku, Popka, Vanýska. Myslí si, že byl pro své povolání lékaře dobře připravován, lékařem byl velmi rád, ale i učitelem, organizátorem, redaktorem, ale také optimistickým – a vždy i veselým – přítelem svým kolegům a blízkým.

Lidský život, zvláště ten dlouhý, je plný změn, zádrhelů, kolizí, je závislý nejen na našich schopnostech, předpo-

kladech, připravenosti, ale i na politických podmínkách, které byly v tomto století proměnlivé a ne právě jednoduché. Z tohoto hlediska byl doc. Mrkos velmi rád, že prožil 90. léta minulého století. Nikdy nebyl v žádné politické straně, což mělo pochopitelně vliv i na jeho kariérní postup, ale nikoliv na jeho odbornou úroveň, takže se zdálo, že mu to vlastně ani moc nevadilo. Dělal svou práci vždycky velmi rád a každou s plným nasazením. Věřil a věří v sociální, ale i v národnostní spravedlnost – to téměř považuje za své životní krédo.

Milý pane docente, těší nás, že se dožíváte svých devadesátin v duševní pohodě, plný energie a v optimistické náladě a ve „fyzické“, kterou by Vám mohli i mnohem mladší ještě závidět, „až na ta kolena“, což patří vlastně

k Vašemu dnešnímu jedinému stesku. Přejeme Vám všichni, se kterými jste spolupracoval a které jste vychoval, do desáté desítky zdraví, optimizmus a neutuchající elán. A já za sebe mohu slíbit, že Vámi rozvíjené a zachovalé a jako osudem Vám přičenené Vnitřní lékařství budu stejně usilovně rozvíjet i nadále.

Literatura

1. Linhartová V. Doc. MUDr. Dušan Mrkos, CSc., osmdesátníkem. Univerzitní noviny MU Brno 1999; 9: 14–16.

*prim. MUDr. Petr Svačina
vedoucí redaktor časopisu Vnitřní lékařství
e-mail: petr.svacina@fnusa.cz;
psvacina@vez.brn.justice.cz*

Doručeno do redakce: 6. 4. 2009

www.vnitrnilekarstvi.cz